

JAARLIJKS CONGRES – VERSLAVINGSPROBLEMATIEK: GEDRAGSVERSLAVING EN DWANGMATIG GEDRAG

24 Maart 2022

Pullman Cocagne, Eindhoven

Dit jaarlijks congres over verslavingsproblematiek staat in het teken van gedragsverslaving en dwangmatig gedrag.

Een gedragsverslaving is een verslaving aan het herhaaldelijk uitvoeren van een specifieke handeling: een gewoonte. De meest voorkomende gedragsverslavingen zijn gokverslaving, gameverslaving, social media verslaving en seksverslaving. Een gedragsverslaving gaat ook meestal samen met dwangmatig gedrag. De steeds terugkerende dwanggedachten en/of dwanghandelingen kan ernstige gevolgen hebben op psychisch, lichamelijk, sociaal en financieel gebied.

Maar welke kennis is van belang en nog belangrijker, hoe hiermee om te gaan in de praktijk? Hoe te signaleren en op welke wijze in gesprek te gaan? Wat weten we over impulsiviteit en compulsiviteit bij de verschillende doelgroepen? Welke interventies en behandelmodellen zijn beschikbaar?

Deze en andere, aanverwante vragen worden op het congres uitvoerig besproken door ervaren sprekers uit wetenschap en praktijk.

Doelgroep

Dit congres over verslavingsproblematiek is gericht op alle hbo- en academisch opgeleide hulpverleners die werken met jonge mensen met (een risico op) verslavingsproblematiek.

Leerdoelen

- De as: impulsiviteit - compulsiviteit bij verslaving: van wetenschap naar praktijk
- De klinische benadering van gedragsverslaving en compulsief gedrag
- Omgaan met dwangmatig gedrag en gedragsverslaving bij mensen met een lage intelligentie (LVB)
- Een behandelmodel voor seksverslaving en ander dwangmatig gedrag
- Behandeling van gedragsverslaving en dwangmatig gedrag binnen de forensische psychiatrie
- Motiverende gespreksvoering bij verslavingsproblematiek
- Preventie, signalering en begeleiding bij gameverslaving

Programma

09.15 uur Registratie en ontvangst met koffie en thee
10.00 uur Opening door dagvoorzitter Dr. Guido van de Luitgaarden [Euregionaal Congresburo]
10.15 uur Prof. Dr. Arnt Schellekens [Radboud UMC] - De as: impulsiviteit - compulsiviteit bij verslaving
11.10 uur Prof. Dr. Jan Derksen [Radboud Universiteit Nijmegen] - Praktische begeleiding bij gedragsverslaving en compulsief gedrag
12.05 uur Pauze
12.20 uur Dr. Neomi van Duijvenbode [Trajectum] - Dwangmatig gedrag en gedragsverslaving bij mensen met een lage intelligentie
13.15 uur Lunchbuffet
14.00 uur Deelsessieronde 1
Deelsessie 1A Dr. Gertjan van Zessen [Praktijk van Zessen] - Een behandelmodel voor seksverslaving en ander dwangmatig gedrag
Deelsessie 1B Drs. Kartel 't Lam [GGZ Drenthe] - Gedragsverslaving en dwangmatig gedrag binnen de forensische psychiatrie
15.00 uur Pauze
15.30 uur Deelsessieronde 2
Deelsessie 2A Drs. Mariken Muller [Brijder Verslavingszorg] - Motiverende gespreksvoering bij verslavingsproblematiek
Deelsessie 2B André Parren [Grip op gamen] - Preventie, signalering en begeleiding bij gameverslaving
16.30 uur Afsluiting
17.00 uur Einde

Deelnemers aan het live congres dienen na afloop de gemiste deelsessies online nog te volgen. Pas na het doorlopen van het volledige programma zal de deelnemer een bewijs van deelname en eventuele registerpunten ontvangen.

Sprekers

Prof. Dr. Arnt Schellekens

Bijdrage: Compulsiviteit en impulsiviteit bij verslaving

Arnt Schellekens is psychiater en promoveerde op genetica van alcoholverslaving. Binnen RadboudUMC en Donders Instituut heeft hij zorg voor patiënten met verslavingsproblematiek en verslavingsonderzoek gecombineerd. Hij geeft daarbij leiding aan het Nijmegen Institute for Scientist Practitioners in Addiction (NISPA). Zijn onderzoek richt zich op vertaling van wetenschap naar praktijk. Daarbij heeft psychiatrische co-morbiditeit zijn bijzondere interesse. Per 2020 is hij benoemd als hoogleraar psychiatrie en verslaving teneinde zijn onderzoeklijn verder door te kunnen ontwikkelen. Dwangmatig gedrag wordt over het algemeen uitgevoerd in een poging om angst te verminderen of om te voorkomen dat een soort waargenomen consequentie optreedt. Impulsief gedrag geeft de persoon meestal een soort aangenaam gevoel en wordt gebruikt om met stress of spanning om te gaan. Impulsieve aandoeeningen zijn vaak gerelateerd aan illegale of schadelijke acties. Drinken, drugs gebruiken, risicovol seksueel gedrag vertonen en gokken kunnen allemaal als impulsief gedrag worden beschouwd. Welke wetenschappelijke

kennis is beschikbaar met betrekking compulsiviteit en impulsiviteit bij verslaving en wat impliceert dit voor de praktijk?

Prof. Dr. Jan Derksen

Bijdrage: Psychologische aspecten bij verslavingsproblematiek vanuit klinisch perspectief

Jan Derksen is emeritus hoogleraar Klinische Psychologie en praktiserend klinisch psycholoog. Hij is opgeleid in de psychoanalyse en in de cognitieve gedragstherapie. Behalve psychologie studeerde hij sociologie, journalistiek, filosofie en rondde een master af in de psychofarmacologie. Hij was en is actief op het terrein van persoonlijkheid en persoonlijkheidsstoornissen, van psychologische tests, van cognitieve en emotionele intelligentie. Jan is gespecialiseerd in kortdurende psychodynamische psychotherapie en werkt 41 jaar in de eerstelijnsgezondheidszorg. Hij publiceerde een veertigtal boeken waaronder recentelijk een boek ter preventie van psychische aandoeningen en meer dan 200 artikelen.

Het bio-psychosociaal model gaat ervan uit dat het ontstaan, voortbestaan en herstel van een klacht uitkomsten zijn van een samenspel van biologische, psychologische en sociale factoren. Relatief veel onderzoekers op dit thema verheerlijken de hersenen als basis voor verslaving. In contrast zal Jan Derksen vanuit een klinisch gezichtspunt aandacht besteden aan de sociaal-culturele bijdragen en aan de bewuste, voorbewuste en onbewuste psychologische aspecten. De mechanismen die verslavingsgedrag onderhouden en de bijdrage van compulsieve processen krijgen speciaal aandacht. En natuurlijk de behandeling, want uiteindelijk gaat het om de beïnvloeding. Hier presenteert hij een psycho-dynamische optiek die in dit veld mogelijk non-existent is.

Dr. Neomi van Duijvenbode

Bijdrage: Dwangmatig gedrag en gedragsverslaving bij mensen met een lage intelligentie

Neomi van Duijvenbode is een science practitioner die praktijk en onderzoek aan elkaar verbindt. Zij is GZ-psycholoog in opleiding tot Specialist (klinisch psycholoog / psychotherapeut) bij Trajectum en als onderzoeker verbonden aan het Kenniscentrum van Trajectum. In 2016 promoveerde zij aan de Radboud Universiteit op het thema 'De neuropsychologie van verslavingsproblematiek bij mensen met een LVB'. Neomi specialiseert zich in de begeleiding en behandeling van cliënten met meervoudige, complexe problematiek. Met name de combinaties 'Verslaving + LVB' (dubbeldiagnose) en 'Verslaving + LVB + psychische stoornis' (triple problematiek) zijn onderwerpen waar zij zich veel mee bezig houdt, zowel in de praktijk als in onderzoek. In juni 2019 heeft Neomi de 'Service to the Field Award' uitgereikt gekregen van de American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). De award wordt uitgereikt aan mensen die een betekenisvolle bijdrage hebben geleverd aan de verbeterde zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.

Mensen met een (licht) verstandelijke beperking vormen een risicogroep voor het ontwikkelen van verslavingsproblematiek. Naast intellectuele en adaptieve beperkingen is er vaak sprake van bijkomende problematiek waaronder de obsessieve compulsieve stoornis (OCS). Deze stoornis kenmerkt zich door dwanggedachten (terugkerende en hardnekkige gedachten, impulsen of voorstellingen) en dwanghandelingen. Neomi van Duijvenbode zal in deze presentatie aan de hand van onderzoek en casuïstiek nader ingaan op dwangmatig gedrag en gedragsverslaving bij mensen met een lage intelligentie en hoe hiermee om te gaan in de rol van zorgprofessional.

Dr. Gertjan van Zessen

Bijdrage: Een behandelmodel voor seksverslaving en ander dwangmatig gedrag, gebaseerd op zelfwaardering

Gertjan van Zessen is psycholoog en seksuoloog NVVS. Hij is wetenschappelijk onderzoeker op de gebieden seksualiteit, aids-epidemiologie en de epidemiologie van psychiatrische stoornissen en ontwikkelaar van een behandelmodel voor dwangmatig seksueel gedrag.

Gertjan werkt als behandelaar en opleider vanuit zijn eigen praktijk.

Hoe onderzoek naar levensloop, hechting en de ontwikkeling van seksverslaving, is omgezet naar een concreet behandelmodel, 'vat van zelfwaardering'. Door middel van een toegankelijke beeldtaal en ogenschijnlijk kleine oefeningen leren mensen die vastzitten in repetitieve patronen meer zelfsturing en zelfzorg. Het vermogen eerder en daardoor effectiever de eigen stressopbouw waar te nemen is essentieel en leidt tot snelle gedragsverandering, ook bij complexe en meervoudige problematiek. In deze deelsessie wordt nader ingegaan op de behandelvisie, het therapiemodel en wordt concrete casuïstiek gebruikt ter illustratie.

Drs. Karel 't Lam

Bijdrage: Omgaan met gedragsverslaving en dwangmatig gedrag binnen de forensische psychiatrie

Karel 't Lam is werkzaam als klinisch psycholoog en psychotherapeut in de Forensisch Psychiatrische Kliniek (FPK) te Assen en behandelcoördinator op zedenafdeling De Baak. Mensen die een strafbaar feit hebben gepleegd, of daarvan worden verdacht, dienen zich meestal als onderdeel van hun strafmaatregel verplicht te laten behandelen in de forensische psychiatrie. Hun delict is veelal het gevolg van een verslavings- en/of een psychische stoornis. Aan de hand van casuïstiek uit de forensische psychiatrie zal Karel 't Lam uitleggen hoe binnen de verschillende behandelvormen wordt omgegaan met gedragsverslavingen en compulsief gedrag, van waaruit handreikingen voor de praktijk zullen volgen.

Drs. Mariken Müller

Bijdrage: Motiverende gespreksvoering in de praktijk

Mariken Müller studeerde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds haar studie is ze werkzaam in de verslavingszorg. Ze werkte voor de afdeling preventie en als behandelaar van zowel volwassenen als jeugdige verslaafden. Als projectleider was ze verantwoordelijk voor het opzetten van een ambulante afdeling voor jeugd binnen Brijder. Momenteel werkt ze als trainer Motiverende Gespreksvoering en heeft als programmaleider Jeugd speciale aandacht voor E-Health, gameverslaving en ADHD en middelenmisbruik. Motiverende gespreksvoering of motivational interviewing (MI) is een veelgebruikte gesprekstechniek die ook wordt ingezet bij verslavingsproblematiek. Het doel is om motivatie en bereidheid te creëren om een gedragsverandering in te zetten en een cliënt te versterken. Mariken Müller laat in deze deelsessie zien hoe motiverende gespreksvoering wordt ingezet bij hulpvragers die ook worstelen met compulsief en impulsief gedrag op het vlak van verslaving. Hierbij zal zij ook kort overeenkomsten en verschillen aangeven in de begeleiding van westerse en niet-westerse mensen.

André Parren

Bijdrage: Preventie, signalering en begeleiding bij game-problematiek en gameverslaving

André is pedagoog en ervaringsdeskundige op het gebied van gamen. Door zijn jarenlange ervaring in het werken met gamers, opvoeders, hulpverleners en scholen, leerde hij dat er vaak een grote kloof bestaat tussen beide groepen op het gebied van gamen en alles wat daar mee te maken heeft. André is van mening dat door een gebrek aan kennis adequate opvoeding en begeleiding veelal uitblijft. Als professional is André meer dan 20 jaar actief in het sociale werkveld, waarbij hij veel ervaring heeft opgedaan in het werken met verschillende doelgroepen en professionals.

Gamen is niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Maar gamen kan ook doorslaan in problematisch gamegedrag. In hoeverre kunnen we spreken over een gedragsverslaving en/of dwangmatig gedrag bij gameproblematiek? Wat zijn de signalen en wanneer moeten we ons zorgen maken? En als er zorgen zijn, hoe maken we dit bespreekbaar en wat is dan verder mogelijk?

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Dagvoorzitter

Guido van de Luitgaarden is opgeleid als sociaal-pedagogisch hulpverlener en werkte in die hoedanigheid onder meer in het sociaal-cultureel werk. Hij was gedurende 16 jaar als senior onderzoeker en docent werkzaam bij Zuyd Hogeschool, lectoraat Sociale Integratie. Guido promoveerde aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming bij vermoedens van kindermishandeling. Sinds 2006 is hij verbonden aan het Euregionaal Congresburo en het Centrum voor Educatie en Supervisie. Daarnaast is hij echtgenoot en (pleeg)vader. Ook is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van het Steunpunt Mantelzorg Zuid.